

Grčka je zemlja kojoj treba svaki cent. Upravo tamo je rudnik zlata koji bi mogao postati najveći u Europi. Zlato će vaditi kanadska tvrtka, a vlada u Ateni tek nerado postavlja pitanje zaštite okoliša.

„Glasnije”, čuje se kad Kristos Adamidis počne govoriti u mikrofon. „Nemojte mi onda kasnije reći da sam se derao na vas”, odgovara i okupljeni se smiju. Ali nikome nije do smijeha: okupilo se nekoliko stotina stanovnika Ierisosa, mjestašca na obali Halkidikija, poluotoka na sjeveroistoku Grčke. Plaže i palme na šetnici pored obale jasno svjedoče od čega žive tamošnji stanovnici. I naravno da je tamo središte prosvjeda protiv kanadske tvrtke Eldorado koja u nedalekom Olimpiadesu i u Skouriesu traži zlato. Jer rudnici i turizam – to nikako ne ide zajedno.

Mnogi od okupljenih nose majice s natpisom „SOS Halkidiki”, slogan koji je postao poznat u čitavoj Grčkoj. Skup pomalo naliči na obiteljski sastanak nekakve antikapitalističke mjesne udruge, ali stanovnici Ierisosa imaju ozbiljnih briga. Sve se svodi na tri problema o kojima se kanadska tvrtka, po njihovom mišljenju, ne brine dovoljno: za njihovu vodu, zrak i otpad od rudnika. A dok grčki mediji govore kako rudnici jamče radna mjesta – prema projektima bi tamo posao trebalo naći 2.000 ljudi – u tom turističkom mjestu strahuju kako će tamo tko zna koliko ljudi zbog rudnika ostati bez posla.

Od pravednih prosvjednika do opasnih kriminalaca

Mediji u pravilu nisu prisutni na okupljanjima protivnika rudnika. Nema ni političara, makar je i premijer Tsipras „prije izbora bio kod nas i ohrabrio nas da izađemo na ulice”, kaže mi jedan stariji stanovnik pored mene. „Sada nam više nitko ne dolazi, a prema nama se ponašaju kao da smo kriminalci.” To nije rečeno samo u prenesenom značenju: već dan prije ovog prosvjeda su se okupili u mjesnom kulturnom centru kako bi razgovarali, zašto neki od onih koji podržavaju prosvjed imaju problema s pravosuđem.

Povod tome je bio incident koji se dogodio u veljači 2013. Jedna skupina ljevičarskih aktivista se probila do ulaza u rudnik u Skouriesu, savladali su čuvara na ulazu i zapalili kućicu portirnice. Materijalno to nije bila velika šteta, ali samo nekoliko dana nakon toga je policija provela golemu raciju u okolnim mjestima u kojoj su uzimali genetski uzorak.

Opuške cigareta, boce s vodom, odjeću.

„Na temelju tih genetskih uzoraka sada je skoro 500 ljudi izvedeno pred sud. A u ovom slučaju DNK zapravo ne može služiti kao dokaz, nego u najboljem slučaju kao indicija”, objašnjava odvjetnica Areti Skounaki iz Soluna. To jednostavno ne može biti dokaz da se neka osoba nalazila baš tog dana pred ulazom u rudnik i sudjelovala u tom vandalizmu, ali po mišljenju odvjetnice, to istražiteljima uopće nije važno: njihov cilj jest čitav pokret prosvjeda izjednačiti s kriminalnom organizacijom. A sve to nema veze s pravnom državom.

Opasnost za zrak, opasnost za vodu i opasni otpad

Građani Ierisosa se od onda osjećaju napuštenima i od medija i od politike. I to makar se o njihovim pritužbama protiv planova kanadske tvrtke itekako mora razgovarati. Nedavno je tvrtka Eldorado čak zaprijetila da će se povući iz tog posla ako joj Atena hitno ne odobri sve planove i dozvole za nastavak radova. A tu je riječ o možda i 250 tona zlata koje leže u okolnim brdima u vrijednosti od oko 9 milijardi eura.

Ali do tog zlata neće biti lako doći. Tamo se vadilo zlato i bakar još od pradavnih vremena, upravo je tim bogatstvom još i Aleksandar Veliki platio svoj vojnički pohod. A kanadska tvrtka Eldorado tu želi primijeniti industrijske metode eksploatacije, takozvani Flash-Smelting. U toj metodi koju je razvila jedna finska tvrtka, rudača se grije i čisti od dijela šljake zapravo prije nego što padne na dno peći, ali ta metoda nije primjerena ako u rudači ima i mnogo arsena. A u rudači tog grčkog nalazišta ima jako puno arsena, preko devet posto, objašnjava fizičarka Maria Kadoglou. Ali usprkos tome, ta se metoda primjenjuje u Grčkoj jer i kanadski Eldorado uvjerava vladu u Ateni da tu nema problema.

No, problema jednostavno mora biti: prašina s arsenom tako dolazi u zrak, možda i 20 tisuća tona u godini. Dozvoljena količina arsena u zraku iznosi 20 kilograma – u godinu dana. A na pogonima rudnika nema nikakvih filtera za zrak, kategorički tvrdi Kadoglou. Tu nije kraj problemu: čitavo to područje leži neposredno na seizmički aktivnom području. Potresi nisu rijetkost, a ako dođe do ozbiljnog pomicanja tla, milijuni tona otrovnog otpada bi mogli doći u okoliš, ne na kraju u podzemne vode.

Protivnici na moru, zagovornici s brda

Već i to je zlo, ali dolazi još veći problem: ta metoda može funkcionirati samo s vrlo niskom razinom vlage. A to znači, objašnjava fizičarka, da se mora sniziti i razina podzemnih voda. A baš ta voda je zapravo najvažniji izvor pitke vode za to, inače sušno područje Haldikija.

Makar sve to ukazuje na vrlo ozbiljne probleme, grčko ministarstvo za zaštitu okoliša se „zavija u šutnju“, kaže nam Kadoglou. Jer zagovornici rudnika – a mnogo ih je i u Ateni kojoj samo pravi rudnik zlata može napuniti državnu blagajnu – ukazuju i na radna mjesta koja će tako nastati. Već dugo tamo radi 600 ljudi, kada rudnik krene u punu eksploataciju će ih biti i tri puta više.

Ali to većinom nisu stanovnici mjesta uz obalu, nego ljudi iz planina koji rade u tamošnjim rudnicima već naraštajima. „Oni niti ne razmišljaju o tome, što bi mogle biti posljedice industrijske eksploatacije“, žali se Jota Sisopoulou, jedna od glavnih aktivistica u sporu oko rudnika. „Ali mi u Ierisosu skoro svi živimo od turizma. Tko će nam još onda dolaziti? Od čega ćemo mi živjeti?“

„Turizam traje tri mjeseca, rudnik čitavu godinu“

Arnea je mjestašce u brdima i jedno od glavnih uporišta zagovornika rudnika. Kanadski Eldorado tvrdi kako je u taj projekt uložio već preko 400 milijuna dolara, projekt koji su pokrenuli još prethodnici premijera Tsiprasa, Giorgis Papandea i Antonis Samaras kao dokaz da se u Grčku isplati investirati. Dio tog novca se vidi već dok se vozite prema tom mjestu: ceste u Grčkoj su u pravilu prepune rupa i oštećenja, ali ova je širokih kolnih trakova, solidnih branika i odlično osvijetljena po noći.

Sve je pripremljeno za teške kamione koji će prevoziti blago iskopano iz zemlje. Čini se kao da vozite po nečijem privatnom posjedu, što nije posve netočno: cesta završava pred ulazom u rudnik. Odmah dolazi čuvar: fotografiranje je dozvoljeno, ali nema neovlaštenog pristupa bliže pogonu. I u rudniku se osjeća napetost.

U Arnei nam vlasnik jedne trgovine objašnjava: „Rudnik je važan za našu regiju. Prema tako važnom ulaganju se ne smije odnositi lakomisleno.” Naravno da se rudnici mogu negativno odraziti na turizam: svako malo se događa da od voda s planina more postaje žuto ili crveno. Jer se koristi i cijanid i teški metali koji odlaze niz brdo. Ali turistička sezona traje najviše tri mjeseca, kaže nam vlasnik trgovine, a posao u rudniku traje čitavu godinu.

Blagostanje ili propast?

„Kad je izbila kriza, mnogi ljudi su otišli iz Arnee i drugih mjesta. Sad se vraćaju. Trgovi u mjestima su navečer opet puni ljudi”, kaže nam. „Naravno da se i ja brinem zbog vode koju pijemo. Ali su nam u rudniku rekli da nema nikakve opasnosti. Protivnici rudnika, dolje u Ierisosu pretjeruju”, misli ovaj stanovnik mjesta u brdima.

Ali i on se slaže: bilo je mnogo grešaka i na strani rudarskog koncerna. „Od početka nisu došli do nas da raspravimo o otvorenim pitanjima”, kaže nam vlasnik trgovine iz rudarskog mjestašca. A spremnost na razgovor se nije vidjela niti do današnjih dana: i na upit Deutsche Wellea, tvrtka Eldorado je poslala tek šturo priopćenje kako „proizvode zlato i druge metale samo s najboljim industrijskim postupcima”.

Ipak, i vlada u Ateni postavlja neugodna pitanja - zato se i čula prijetnja Eldorada kako će se povući iz Grčke. Ali očito je i grčkoj vladi i kanadskom koncernu jedino pred očima zlato koje se nalazi na tom području. Hoće li to zlato donijeti blagodat - ili još veću štetu, to pitanje ostaje otvoreno. A izgleda da niti Eldorado niti Atenu zapravo ne zanima odgovor na to pitanje.

Izvor: dw.com